

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag
till lag om ändring av 3 § lagen om utveckling av hög-
skoleväsendet**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Enligt gällande 3 § i lagen om utveckling av högskoleväsendet (1052/1986) skall det anslag som anvisas under universitetens omkostnadsmoment i statsbudgeterna för 1997—2000 årligen höjas med ett belopp som minst motsvarar den ökning av avlöningsutgifterna som föranleds av statens avtalsuppgörelser på centralnivå om lönerna. Det föreslås att bestämmelsens giltighet förlängs. Dessutom föreslås en bestämmelse om att de årliga ändringarna i antalet examina

skall beaktas vid dimensioneringen av anslaget i enlighet med de examensmål som fastställs i samband med statsbudgeten. Bestämmelsen skall gälla åren 2001—2005.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2001 och avses bli behandlad i samband med den. Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2001. De bestämmelser som gäller ändringen i antalet examina skall dock tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslagen för år 2002.

MOTIVERING

1. Inledning

Under den period lagstiftningen om utveckling av högskoleväsendet varit i kraft har universiteten kraftigt utvidgat sin verksamhet medan styrningen av verksamheten har genomgått förändringar. Universitetens beslutanderätt har utökats. Det har skett en övergång från detaljerad budgetstyrning till resultatstyrning där sambandet mellan målen och anslagen för verksamheten betonas. Kvaliteten på universitetens verksamhet har beaktats så att en del av anslagen fördelats på basis av resultaten.

I det nuvarande regeringsprogrammet förutsätts att utvecklingen av basfinansieringen till universiteten säkerställs genom lagstiftning också efter 2000. I detta samband blir det också nödvändigt att bedöma de förändringar som skett i verksamhetens omfattning vid universiteten och i universitetens sätt att arbeta.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning

Lagen om utveckling av högskoleväsendet (1052/1986), nedan *utvecklingslagen*, gäller följande universitet: Helsingfors universitet, Jyväskylä universitet, Uleåborgs universitet, Joensuu universitet, Kuopio universitet, Åbo universitet, Tammerfors universitet, Åbo Akademi, Vasa universitet, Lapplands universitet, Tekniska högskolan, Tammerfors tekniska högskola, Villmanstrands tekniska högskola, Helsingfors handelshögskola, Svenska handelshögskolan, Åbo handels-högskola, Konstindustriella högskolan, Sibelius-Akademien, Teaterhögskolan och Bildkonstakademien.

När utvecklingslagen gavs tryggades, genom dess 3 § realnivån på universitetsanslagen under åren 1987—1996 på följande sätt:

"För att säkra en effektiv och resultatrik verksamhet inom högskolorna skall de sammanlagda anslag som anvisas högskoleväsendet i statsförslagen under 1987—1996 årligen höjas med ett belopp som minst motsvarar stegringen i kostnadsnivån." I fråga

om åren 1993—1994 beslöt riksdagen att utvecklingslagen 3 § inte gäller under dessa år.

Genom en lag som gavs 1996 fick utvecklingslagens 3 § fortsatt giltighet för åren 1997—2000, och paragrafen fick nu följande lydelse: "För att säkra en effektiv och resultatrik verksamhet inom universiteten skall det anslag som anvisas under universitetens omkostnadsmoment i statsbudgeterna för 1997—2000 årligen höjas med ett belopp som minst motsvarar den ökning av avlöningsutgifterna som föranleds av statens avtalsuppgörelser på centralnivå om lönerna."

2.2. Anslagsutvecklingen

Universitetsanslagen har reellt ökat något från år 1991 till år 1999. År 1991 utgjorde realnivån på universitetsanslagen (universitetens omkostnader och universitetsväsendets gemensamma utgifter) 4 828 milj. mark räknat i 1999 års penningvärde. År 1999 var anslagen sammanlagt 4 957 milj. mark. Om man beaktar expansionen i verksamheten har universitetsanslagen under åren 1991—1999 sjunkit med 13 procent per nya studerande och med 30 procent per det sammanlagda antalet magister- och doktorsexamina.

Med tanke på jämförbarheten har siffrorna i bokslutet korrigerats med beaktande av de verkningar som de budgettekniska ändringarna haft på anslagen. Anslagen för år 1991 har korrigerats så att de motsvarar den nuvarande nettobudgeteringen och de förändringar som föranletts av arrangemangen inom fastighetsförvaltningen har dragits av från anslagen. Anslagen för år 1991 har omvandlats till 1999 års penningvärde med utnyttjande av ett index där löntagarnas förtjänstnivåindex (statliga sektorn) har vägningen 2/3 och partiprisindex vägningen 1/3.

Stegringen i kostnadsnivån har under 1990-talet kompenserats i fråga om löneutgifterna, men exempelvis den kraftiga ökningen i lokalkostnaderna och andra ökningar i kostnadsnivån har inte beaktats till fullo. Riksomfattande program och andra riksomfattande funktioner som bidrar till att genomföra regeringsprogrammet har i huvudsak finansierats genom omfördelning av uni-

versitetens resurser. De faktiska anslagsökningarna har i stor utsträckning varit bundna till projekt och belastar för sin del universitetens basresurser. Till följd av denna utveckling har omfattningen av de omkostnader som är avsedda för universitetens egentliga verksamhet och som inte allokaterats på förhand hela tiden krympt, vilket medfört problem för universitetens basfunktioner.

2.3. Extern finansiering

Med universitetens externa finansiering har avsetts finansieringsformer som kompletterar den egentliga budgetfinansieringen. Exempel på sådana är avgiftsbelagd verksamhet, samfinansierad verksamhet och donationer.

Den externa finansieringen har ansetts stärka universitetens samhälleliga och regionala roll. Utgångspunkten har varit att finansieringen skall stödja universitetets övriga verksamhet och vara utbildningspolitiskt och samarbetsmässigt ändamålsenlig. Den externa finansieringen är dock kompletterande. För utförandet av universitetens grundläggande uppgifter är den direkta budgetfinansieringen av primär betydelse. Universiteten har själv kunnat avgöra finansieringens omfattning och gränserna för var den sätts in. I universitetens resultatavtal avtalas om inkomst- och lönsamhetsmålen för den avgiftsbelagda verksamhet som sker på företagsekonomiska grunder. I fråga om den offentligt gräddsliga avgiftsbelagda verksamheten har inga mål uppställts. Om de avgifter som tas ut har bestämts genom beslut av ministeriet. Utgångspunkten är dock att kostnaderna för verksamheten skall täckas.

I samfinansierade projekt betalar finansören endast en del av kostnaderna. Universitetet svarar i allmänhet bara för arbetet inom tjänsten, lokalerna samt de allmänna kostnaderna och kapitalkostnaderna. I samfinansierad verksamhet deltar normalt sådana inhemska och utländska instanser till vilkas uppgifter hör att stödja vetenskap eller utvecklingsverksamhet. Med hjälp av samfinansiering kan man avsevärt utveckla universitetens verksamhet, men samtidigt förbrukar samfinansieringen resurser som reserverats för andra funktioner vid universiteten.

2.4. Internationell jämförelse

Internationellt jämförs utgifterna i utbildningssystemet utgående från utbildningsutgifternas andel av bruttonationalprodukten. En jämförelse mellan olika länder försvåras av att finansieringssystemen är så olika. I Finland t.ex. omfattar utbildningsutgifterna också utgifterna för universiteten forskningsverksamhet och utgifterna för studiestödet. I de senaste internationella jämförelserna av utbildningsutgifterna har uppgifterna om universitetssektorn inte skilts från annan utbildning på högre nivå. När det gäller utgifterna för utbildning på högre nivå var utbildningsutgifternas andel av bruttonationalprodukten både i Finland och i de övriga OECD-länderna år 1997 i genomsnitt 1,7 procent.

År 1995 var utbildningsutgifternas andel av bruttonationalprodukten i OECD-länderna enbart i fråga om de utgifter som gällde universitetsutbildningen i genomsnitt 1,5 procent. I Finland var andelen 1,3 procent. Mätt i andel av bruttonationalprodukten satsar Finland alltså i genomsnitt mindre ekonomiska resurser på universitetsutbildning internationellt sett. En bidragande orsak till detta är att den privata sektorns finansieringsandel är mindre än i många andra länder. Vid en granskning måste man också observera att den andel av åldersklassen som deltar i universitetsutbildning i Finland är en av de högsta i OECD-länderna.

Utbildningsutgifterna per studerande inom universitetssektorn i Finland var år 1995 klart lägre än den genomsnittliga nivån i OECD-länderna. De utbildningsutgifter som gällde universitetsutbildningen år 1995 var i genomsnitt 12 018 USD i OECD-länderna. Motsvarande utgifter i Finland var 7 412 USD.

2.5. Bedömning av nuläget

Från 1991 till 1999 har universitetens verksamhet expanderat kraftigt. Antalet magisterexamina har vuxit med 41 procent, dvs. från 8 410 examina år 1991 till 11 856 examina år 1999 medan doktorsexamina ökat med 122 procent från 524 examina till 1 165 examina. Antalet nya studerande har vuxit med 18 procent, dvs. från 17 150 till 20 313

studerande. I antalet ingår också de studerande som antagits till program för examen-sinriktad fortbildning med tanke på informationsindustrin. Det totala antalet studerande har under motsvarande tid vuxit med 31 procent, dvs. från 115 573 till 151 910 studerande.

När man jämför anslagsutvecklingen som helhet med den expanderade verksamheten visar alla indikatorer att universitetens anslagsutveckling har varit sjunkande. En jämförelse med det totala antalet studerande kan kritiseras för att de totala studietiderna i Finland är långa och att förhållandet mellan inskrivna och utexaminerade är lågt. Brutto-mediantiden för högre kandidatexamina har under hela 1990-talet varit 6,5 år medan den normativa studietiden är 5 år (inom medicin och veterinärmedicin 6 år). Förklarande faktorer är bl.a. arbete vid sidan av studierna och en önskan att försäkra sig om en plats i arbetslivet genom att ta betydligt fler studieveckor i examen än vad som anges som norm. Det har dock under 1990-talet skett en betydlig effektivisering, eftersom koefficienten för utexaminerade under 1991—1993 stigit från 62 procent till 67 procent under åren 1996—1998. Av ovan angivna skäl kan en jämförelse med antalet examina och antalet nya studerande ses som ett bättre kriterium än det totala antalet studerande.

Under den ekonomiska krisen under början av 1990-talet anpassade universiteten sin verksamhet till den allt knappare budgetramen utöver de egentliga anslagsnedskärningarna genom att vidta åtgärder för strukturell utveckling och genom att utöka den finansieringsandel som står utanför budgeten. Det var inte möjligt att gå fram helt rationellt när sparåtgärderna sattes in, vilket en långsiktig utveckling av universiteten hade förutsatt. Två tredjedelar av universitetens utgifter är löneutgifter och att minska på personalen i universiteten är svårt. Trots detta tillgrep universiteten också permitteringar och uppsägningar. Sparåtgärderna riktade sig dock synnerligen kraftigt till andra omkostnader. I synnerhet biblioteks- och utrustningsanskaffningarna måste minskas. Samtidigt är universiteten verksamma i en omgivning där den snabba teknologiska utvecklingen och forskningsverksamhetens expansion lett

till att bl.a. utrustningen, de datatekniska hjälpmedlen och datakommunikationerna måste förnyas i allt snabbare takt.

Den praxis med reservationsanslag som tagits i bruk i samband med omkostnadsbudgeteringen underlättade för sin del universitetens anpassning till den föränderliga omvärlden och den ekonomiska utvecklingen.

Undervisningsministeriet inledde år 1991 ett strukturellt utvecklingsarbete gällande universiteten. Till följd av detta fastställde statsrådet ett åtgärdsprogram för åren 1993-1996 som ett led i planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid universiteten. Vid sidan av åtgärdsprogrammet har universiteten aktivt vidtagit egna åtgärder för strukturell utveckling och omfördelat resurserna för förvaltningen och stödåtgärderna till universitetens grundläggande uppgifter. En totaluppskattning är att universiteten via den strukturella utvecklingen har frigjort ca 250 milj. mark att omfördelas.

Den finansiering som står utanför universitetens budgetfinansiering utgjorde år 1999 sammanlagt 3 101 milj. mark, dvs. 35 procent av universitetens totalfinansiering. Från 1991 har den externa finansieringen ökat med 1 863 milj. mark. Över hälften av finansieringen är forskningsfinansiering. De mest betydande finansiärerna är Finlands Akademi och Tekes. Den externa finansieringen är till sin natur verksamhetsbunden och medför ingen ökning av universitetens basresurser. I många fall förutsätter detta en satsning av universitetets basresurser bl.a. i fråga om de allmänna kostnaderna. Vid de resultatdiskussioner som förts med universiteten har avtalats att den externa finansieringen i mån av möjlighet skall utvecklas så att den starkare än förut stöder universitetens profilering och fokuseringar och på så sätt ger upphov till synergieffekter när det gäller universitetens basfunktioner.

Kostnadsuppföljningen och kostnadsmedvetenheten vid universiteten har utvecklats under hela 1990-talet i syfte att förbättra lönsamheten och effektiviteten i verksamheten. Denna utveckling har förstärkts av de resultatdiskussioner som togs i bruk 1994 och den gradvisa övergång till kalkylerad finansiering baserad på verksamhetens mål som inleddes 1997. I den externa verksamheten har man

arbetat för att prissättningen bättre skall motsvara kostnaderna och uppställt lönsamhets- och resultatmål för verksamheten.

3. Propositionens mål och de föreslagna ändringarna

3.1. Mål och medel

Enligt universitetslagen (645/1997) har universiteten till uppgift att främja den fria forskningen och den vetenskapliga och konstnärliga bildningen samt meddela den högsta undervisningen. När det gäller de finländska universitetens uppgift har särskild vikt lagts vid grundforskningens betydelse vid produktionen av nya innovationer. Innovationssystemets kvalitet och funktionsförmåga anses för närvarande i industriländerna som en avgörande faktor för konkurrenskraften. Utvecklingen under 1990-talet har lett till att den ekonomiska tillväxten inte enbart är beroende av naturliga produktionsfaktorer. I och med de informationsintensiva branscherna och den teknologiska utvecklingen har det mänskliga kunskapskapitalet fått ökad betydelse som produktionsfaktor. Alla utvecklade industriländer är med i en omvandlingsprocess där man försöker övergå från en resursbaserad ekonomi till en innovations- och kompetensbaserad ekonomi. Många länder har satsat mycket kraftigt på forsknings- och utvecklingsverksamhet.

I den av handels- och industriministeriet 1993 publicerade nationella industristrategin konstaterades att undersökningar visar att den nationalekonomiska avkastningen från utbildningsinvesteringarna vanligen har konstaterats överstiga de traditionella realinvesteringarnas avkastning. För att en produktivitetssökning skall uppstå måste dock den utbildade arbetskraften styras på ett för ekonomin effektivt sätt.

Utvecklingen av det finländska samhället utgår från tanken att ekonomisk tillväxt och samhällslig stabilitet utgör en central förutsättning för välfärd. I det nationella innovationssystemet intar forskningen, teknologin och produktutvecklingen samt utbildningen en nyckelställning. Med tanke på innovationssystemets funktion är det viktigt att dess

delområden utvecklas i balans sinsemellan. Styrkan i det finländska innovationssystemet kan anses vara bl.a. samarbetet mellan företagen och universiteten, forskningens ekonomiska resurser samt utvecklingen inom och utnyttjandet av teknologin, i vilka IMD (International Institute for Management Development) har klassat Finland som ett av de ledande länderna.

Det finländska innovationssystemet har utvecklats konsekvent under 1990-talet. Mycket avgörande med tanke på vår konkurrenskraft är den medvetna höjningen av forsknings- och utvecklingsarbetets bruttonationalproduktandel till en god internationell nivå, dvs. till 2,87 procent i slutet av 1998. Den forskningsinriktade strategi som genomförts i universiteten och den därtill anslutna spetsenhetspolitiken har skapat gynnsamma förutsättningar för forskning och konstnärlig verksamhet och därigenom för utvecklingen av vår internationella konkurrenskraft. Man kan också säga att Finland exceptionellt väl har förmått utnyttja de möjligheter som tillväxten inom de informationsintensiva branscherna erbjuder.

Statsmakten har till uppgift att trygga tillgången till utbildad arbetskraft och behövlig kompetens samt se till att det andliga kapitalet utökas. Av denna anledning skall universitets- och forskarutbildning kunna erbjudas en tillräckligt stor grupp av åldersklassen. Enligt universitetslagen är den undervisning som leder till högskoleexamen avgiftsfri för de studerande. För att undervisningen skall kunna ordnas behövs således finansiering från samhällets sida.

Tillväxten inom de informationsintensiva branscherna framhäver universitetsutbildningens betydelse. För att kunna svara på de utmaningar som den snabba utvecklingen ställer måste universiteten ha tillgång till tidsenliga och kvalitativa basförutsättningar för forskning och undervisning; utrustning, lokaler, lärare och annan personal.

Universitetsutbildningen måste smidigt kunna riktas till sådana områden där det uppstår särskilda behov. Ett bra exempel på detta är informationsindustriprogrammet och programmet för utveckling av lärarutbildningen som är under beredning. Universiteten skall också ha vidareutbildning och fortbildning

som utgår från näringslivets och det övriga samhällets behov. Likaså skall universiteten ha beredskap att ända sina profilerings- och fokuseringsområden i forskningsverksamheten.

Att upprätthålla och förnya det nuvarande kunskapskapitalet, att skapa innovationer och hålla sig kvar på tillväxtens väg förutsätter satsningar på grundforskningen och forskarutbildningen. När ny kunskap föds och kraven på kunskap och kunnande ständigt förändras får en högklassig utbildning en allt större betydelse vid sidan av forskningen. Man måste kunna ge kunskaper och färdigheter för uppgifter som i dag ännu är fullständigt okända. Det utbildningen producerar bildar det mänskliga baskapitalet för framtida forsknings- och utvecklingsarbete och produktiv verksamhet.

I den internationella utvecklingen är det viktigt att bevara och utveckla den nationella identiteten och att värna om och bygga på det kulturella arvet. Detta förutsätter satsningar också på sådan verksamhet som inte nödvändigtvis syns som stora tillväxtsiffror i produktionsverksamheten, men som skapar grunden för den andliga och kulturella utvecklingen. Det gäller att också i framtiden sörja för att de etiska värden som hänför sig till utbildning och forskning bevaras.

I universitetens verksamhet i dag har den ökade externa forskningsfinansieringen utvecklat universitetens forskningssamarbete men samtidigt ökat trycket på universitetens grundläggande infrastruktur. Satsningen på forskningen och forskarutbildningssystemet har framhävt forskningens betydelse och effektiviserat innovationsverksamheten, men samtidigt borde man i växande grad sörja för att den grundläggande infrastrukturen utvecklas också för den utbildning som fungerar som växtunderlag för forskningsverksamheten. Universiteten har utfört ett strukturellt utvecklingsarbete och styrt resurser till insatsområden. Det är viktigt att den tillväxt som skett i universitetsväsendets verksamhet i tillräcklig grad kunde återspeglas också i universitetens anslag och att universitetens interna fokuseringar kunde stärkas med ofentlig finansiering.

Statsekonomin har varit kärv under de senaste åren. Den ekonomiska utvecklingen

fortsätter på samma sätt också i början av 2000-talet. De statsekonomiska åtgärderna riktas framför allt till skötseln av statsskulderna. I och med att det ekonomiska spelrummet är litet blir man tvungen att prioritera något alternativ. I denna utveckling är det ändamålsenligt att betona de faktorer som hjälper Finland att hålla sig kvar på den ekonomiska tillväxtens väg.

Ställningstagandet i regeringsprogrammet om att universitetens basfinansiering skall säkerställas genom lagstiftning skall betraktas som en tyngdpunktprioritering vid anslagsfördelningen. Genom lagstiftning undviker man de kortsiktiga svängningar som konjunkturväxlingar förorsakar och skapar förutsättningar för ett långsiktigt och stabilt utvecklingsarbete i universitetens verksamhet, vilket är nödvändigt också med tanke på ett effektivt och fungerande innovationssystem.

3.2. Föreslagna ändringar

Enligt regeringsprogrammet säkerställs utvecklingen av basfinansieringen till universiteten också i fortsättningen genom lagstiftning. Regeringsprogrammet måste anses förutsätta att åtminstone realnivån på universitetens omkostnader säkerställs genom lagstiftning.

Genom den föreslagna ändringen av utvecklingslagen tryggas realnivån på universitetens omkostnader så att ändringar i verksamheten kan beaktas i tillräcklig utsträckning och att sambandet mellan målet för verksamheten och anslagen inte bryts.

För att realnivån på universitetsanslagen skall tryggas föreslås att giltigheten för gällande 3 § i utvecklingslagen förlängs, enligt vilken det anslag som anvisas under universitetens omkostnadsmoment årligen höjs med ett belopp som minst motsvarar den ökning av avlöningsutgifterna som föranleds av statens avtalsuppgörelser på centralnivå om lönerna.

Vidare föreslås att till 3 § fogas en bestämmelse som beaktar de ändringar som skett i verksamhetens omfattning. Verksamhetens omfattning skall kopplas till de examensmål som avtalas i resultatavtalen och fastställs i budgeten och på basis av vilka fördelningen av basfinansieringsanslaget mellan universi-

teten för närvarande i huvudsak sker.

De verkningar som förändringar i examensmålen har på omkostnaderna skall beräknas på följande sätt:

1. Föregående års omkostnadsanslag divideras med summan av magisterexamensmålen och de med åtta vägda doktorsexamensmålen för att man skall kunna bestämma den kalkylmässiga examenskostnaden. Vägningkoefficienten beskriver kostnadsstrukturen mellan utbildningen och forskningen. Forskningsverksamheten beaktas via doktorsexamina. Examensmålen baserar sig på den av statsrådet fastställda planen för utveckling av utbildningen och forskningen. Målen fastställs årligen i samband med budgeten.

2. Ändringen i de vägda examensmålen multipliceras med den kalkylmässiga examenskostnaden för att man skall få fram behovet av ökade bruttoanslag.

3. Universitetens omkostnadsanslag höjs med två tredjedelar av behovet av ökade bruttoanslag.

4. Om antalet examina som har avlagts året före innevarande finansår understiger de fastställda examensmålen, minskas omkostnaderna för det följande finansåret med ett belopp som är två tredjedelar av produkten av det antal examina som understiger målen för finansåret och det kalkylmässiga priset per examen.

4. Propositionens verkningar

Genom den föreslagna lagen skall den kommande utvecklingen i universitetsanslagen tryggas. Utvecklingen skall under en lång tid vara beroende av de kommande årens allmänna löneutveckling samt de ändringar i examensmålen som fastställs i samband med budgetpropositionen.

Den ökning av universitetens avlöningsutgifter som föranleds av statens tjänste- och arbetskollektivavtal 23.2.2000 är ca 112 milj. mark på helårsbasis år 2000, vilket har beaktats i regeringens budgetproposition för 2001. Avtalet gäller till 31.1.2001. De avtalssuppgörelser på centralnivå om lönerna som görs år 2001 beaktas i tilläggsbudgeten för 2001.

De ändringar som skett i examensmålen skall första gången beaktas vid dimensione-

ringen av anslagen för 2002. Examensmålen förväntas inte stiga under de närmaste åren.

Propositionen har inga verkningar i fråga om organisation eller personal.

5. Beredningen av ärendet

5.1. Riksdagens uttalanden och andra ställningstaganden

På flera olika håll har man varit bekymrad över universitetens anslag och haft som mål att trygga tillräckliga anslag och smidigare sätt att använda dem. Universitetsrektorer har som sin ståndpunkt föreslagit att universitetsanslagen höjs med en miljard mark. Universiteten har dessutom önskat att anslagen smidigare än förut kunde användas också under de år som följer efter det egentliga budgetåret. I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 1999 gav riksdagen ett uttalande enligt vilket riksdagen förutsätter att den nya planen för utveckling av utbildningen och forskningen bereds med fokusering på tryggandet av universitetens basfinansiering. När riksdagen godkände budgeten för 2000 förutsatte den att underskottet i universitetens basresurser rättas till under innevarande valperiod.

I programmet för den sittande regeringen anges målet att nivån på universitetsanslagen fortfarande skall tryggas genom separat lagstiftning. I regeringsprogrammet konstateras:

"Ökade resurser inom utbildning, forskning och produktutveckling gagnar den ekonomiska utvecklingen och uppmuntrar både ungdomar och vuxna att kontinuerligt förbättra sina kunskaper och färdigheter."

"Finlands och finländarnas framtid är starkt beroende av kompetensen och av förmågan att utnyttja kompetensen och skapa nya innovationer. Ett höjande av hela befolkningens kompetensnivå stöder Finlands utveckling som ett kulturfolk samt Finlands konkurrensförmåga."

"Utvecklingen av universitetens basfinansiering säkerställs fortsättningsvis genom lagstiftningen och en avgiftsfri grundundervisning tryggas. Universiteten utvecklas så att de kan svara för en högklassig grundundervisning, forskarutbildning och vetenskaplig forskning. Inom ramen för universitetens

självstyrelse stöds en strukturell utveckling och de resurser som frigörs sätts in på tyngdpunktsområdena. Förutsättningarna för grundstudier och studier för påbyggnadsexamina utvecklas så att den tid som behövs för att avlägga examina blir kortare. Resultatsstyrningssystemet utvecklas".

I planen för utveckling av utbildningen inom undervisningsministeriets förvaltningsområde och av forskningen vid universiteten för åren 1999–2004 konstateras följande i fråga om tryggheten av basfinansieringen:

"Under planeringsperioden utvecklas grundundervisningen, forskarutbildningen, grundforskningen och den tillämpade forskningen samt den konstnärliga verksamheten vid universiteten som helhet så att universitetsutbildningens kontakter till den senaste vetenskapliga kunskapen och kunnandet förstärks. Kunnandet när det gäller affärsverksamhet förstärks.

För att universiteten skall kunna bedriva sitt arbete på lång sikt säkerställs basfinansieringens utveckling. Sambandet mellan målen för universitetsväsendet och anslagen förbättras på så sätt att nya uppgifter samt utvidgning av utbildningen och forskningen även ökar budgetfinansieringen i motsvarande grad.

Utvecklingen av basfinansieringen till universiteten säkerställs genom lagstiftning".

I publikationen Katsaus 2000, utgiven av Statens råd för vetenskap och teknologi, konstateras följande om utmaningarna i fråga om kunskap och kompetens:

"Basförutsättningarna för universitetens forskningsverksamhet och forskarutbildning måste förbättras så att forskningsmiljöerna ytterligare förstärks och deras materiella förutsättningar utvecklas.

Kompetensgrunden måste kontinuerligt förstärkas för att det skall vara möjligt att utnyttja den på ett hållbart sätt med vidsträckt verkningar också i framtiden. En avgörande faktor i detta avseende är att universitetens verksamhet och basförutsättningarna för den utvecklas.

När utvärderingen bygger på strävan att ut-

veckla Finland till ett samhälle byggt på kunskap och kompetens är det motiverat att säga att universiteten borde ha mer offentlig basfinansiering till sitt förfogande för att producera kunskap och kompetens."

5.2. Beredningen av propositionen

Undervisningsministeriet tillsatte den 6 september 1999 en arbetsgrupp med uppgift att bereda lagstiftning i syfte att trygga universitetens basfinansiering efter år 2000. Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag på undervisningsministeriet på basis av arbetsgruppens förslag. Alla universitet har blivit ombedda att avge utlåtande om propositionen. Också Finlands Studentkårens förbund och vissa studentkårer samt Forskarförbundet gav ett utlåtande i ärendet. I alla utlåtanden har man förhållit sig positivt till huvudprinciperna i propositionen. De ändringsförslag som framförts har i mån av möjlighet beaktats.

6. Ikraftträdande

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2001 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

Lagens 3 § 1 och 2 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2001. Lagens 3 § 3 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2002. Lagens 3 § 4 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2003.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan förelägg Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 3 § lagen om utveckling av högskoleväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 31 december 1986 om utveckling av högskoleväsendet (1052/1986) 3 §,
sådant detta lagrum lyder i lag 943/1996, som följer:

3 §

Anslagen för högskoleväsendet

För att säkra en effektiv och resultatrik verksamhet inom universiteten skall det anslag som anvisas under universitetens omkostnadsmoment i statsbudgeterna för 2001—2005 justeras så som bestäms i denna paragraf.

Anslaget för det följande finansåret dimensioneras genom att det anslag som anvisats innevarande finansår höjs med ett belopp som minst motsvarar den ökning av avlöningsutgifterna som föranleds av statens avtalsuppgörelser på centralnivå om lönerna.

Vid dimensioneringen av anslaget beaktas också de årliga ändringarna i antalet examina i enlighet med de examensmål som fastställs i samband med statsbudgeten. Det anslag som anvisats omkostnaderna för innevarande finansår justeras med ett belopp som utgör två tredjedelar av produkten av ändringen i antalet examina och det kalkylmässiga priset per examen. Det kalkylmässiga priset per examen fås genom att de anslag som justerats

enligt 2 mom. divideras med de examensmål som fastställts för samma år. Vid dimensioneringen av anslaget och vid bestämmandet av det kalkylmässiga priset per examen motsvaras en doktorsexamen av åtta magisterexamina.

Om antalet examina som har avlagts året före innevarande finansår understiger de fastställda examensmålen, minskas omkostnaderna för det följande finansåret med ett belopp som är två tredjedelar av produkten av det antal examina som understiger målen för finansåret och det kalkylmässiga priset per examen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Lagens 3 § 1 och 2 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2001. Lagens 3 § 3 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2002. Lagens 3 § 4 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2003.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 15 september 2000

Republikens President

TARJA HALONEN

Undervisningsminister *Maija Rask*

Bilaga

Lag

om ändring av 3 § lagen om utveckling av högskoleväsendet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 31 december 1986 om utveckling av högskoleväsendet (1052/1986) 3 §, sådant detta lagrum lyder i lag 943/1996, som följer:

Gällande lydelse

3 §

Anslagen för högskoleväsendet

För att säkra en effektiv och resultatrik verksamhet inom universiteten skall det anslag som anvisas under universitetens omkostnadsmoment i statsbudgeterna för 1997—2000 årligen höjas med ett belopp som minst motsvarar den ökning av avlöningsutgifterna som föranleds av statens avtalsuppgörelser på centralnivå om lönerna.

Föreslagen lydelse

3 §

Anslagen för högskoleväsendet

För att säkra en effektiv och resultatrik verksamhet inom universiteten skall det anslag som anvisas under universitetens omkostnadsmoment i statsbudgeterna för 2001—2005 justeras så som bestäms i denna paragraf.

Anslaget för det följande finansåret dimensioneras genom att det anslag som anvisats innevarande finansår höjs med ett belopp som minst motsvarar den ökning av avlöningsutgifterna som föranleds av statens avtalsuppgörelser på centralnivå om lönerna.

Vid dimensioneringen av anslaget beaktas också de årliga ändringarna i antalet examina i enlighet med de examensmål som fastställs i samband med statsbudgeten. Det anslag som anvisats omkostnaderna för innevarande finansår justeras med ett belopp som utgör två tredjedelar av produkten av ändringen i antalet examina och det kalkylmässiga priset per examen. Det kalkylmässiga priset per examen fås genom att de anslag som justerats enligt 2 mom. divideras med de examensmål som fastställts för samma år. Vid dimensioneringen av anslaget och vid bestämmandet av det kalkylmässiga priset per examen motsvaras en doktorsexamen av åtta magisterexamina.

Om antalet examina som har avlagts året före innevarande finansår understiger de

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

fastställda examensmålen, minskas omkostnaderna för det följande finansåret med ett belopp som är två tredjedelar av produkten av det antal examina som understiger målen för finansåret och det kalkylmässiga priset per examen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Lagens 3 § 1 och 2 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2001. Lagens 3 § 3 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2002. Lagens 3 § 4 mom. tillämpas första gången vid dimensioneringen av anslaget för år 2003.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
